

IPA 2

MODUL 1

**Osnovna i
napredna
znanja
o autizmu**

INDEKS

Socijalna komunikacija

Ograničena, stereotipna interesovanja

Heterogenost

Pridružena stanja

Razvojne promene

**Ograničeni,
repetitivni
oblici
ponašanja,
interesovanja
i aktivnosti**

**Stereotipni ili repetitivni pokreti,
korišćenje objekata ili govora**

Sklonost ka rutinama i ritualima

**Visokoograničena
interesovanja**

**Preterana ili snižena osetljivost
na senzorne inpute**

Stereotipni ili repetitivni pokreti, korišćenje pokreta ili govora (Primeri)

Jednostavni pokreti telom (npr. ljuljanje, repetitivno poskakivanje, lepršanje rukama ili prstima, okretanje...)

Složeni autistički manirizmi

Stereotipno korišćenje objekata (npr. ređanje predmeta na tačno utvrđeni način, okretanje, dodirivanje ili lupkanje predmeta...)

Stereotipni govor (npr. trenutna ili odložena eholalija, upotreba idiosinkratičkih fraza, repetitivno zapitkivanje, verbalne perseveracije)

**Faktori koji
utiču na pojavu
motoričkih
stereotipija:**

Uzrast (mlađa deca imaju više stereotipnih pokreta od starije dece)

Intelektualna ometenost

Nivo podrške

Nefleksibilna privrženost rutinama ili ritualima (Primeri)

- Insistiranje na istovetnosti (osoba u spektru želi da jede uvek istu hranu, da oblači istu odeću, da ide istim putem do škole i nazad itd.)
- Ekstremna uznemirenost zbog malih promena (npr. ne želi da promeni učionicu, nastavnika, aktivnosti i sl.)
- Ritualizovano ponašanje (npr. stavlja predmete na specifično mesto, ima rituale pozdravljanja itd.)

Koja je svrha ritualnog ponašanja?

- Osobe u spektru nekada izvode rituale kada su anksiozne i kad im je nelagodno.
- Stereotipna ponašanja, rutine i rituali obično pomažu autističnoj osobi da se izbori sa nepredviđenim i nekontrolisanim senzornim inputima.

**Visokoograničena,
fiksirana
interesovanja
(Primeri)**

Atipična po fokusu

- Fasciniranost predmetima koji se vrte
- Neobično interesovanje za senke, grančice, okretanje bubnja mašine za veš i sl.

Atipična po intenzitetu

- Ograničena interesovanja za životinje, zastave, neke naučne discipline...

**Šta da radimo
ako osoba u
spektru ima
ograničena
interesovanja?**

- Ograničena interesovanja koja su atipična po fokusu trebalo bi upariti sa neutralnim stimulusima kako bi se zadobila motivacija.
- Ako učenik u spektru ispoljava atipično interesovanje u jednoj oblasti, trebalo bi razmotriti kako da ta interesovanja iskoristimo za učenje drugih predmeta i za razvoj socijalnih interesovanja.
- Atipična interesovanja ne bi trebalo zabranjivati.
- U retkim situacijama, ograničena interesovanja su takve prirode da krše zakonske norme, u kom slučaju ih treba preusmeriti uz podršku stručnjaka za autizam.

**Hiper ili
hiporeaktivnost na
senzorne inpute
(Primeri)**

- Fasciniranost teksturom, zvukom, mirisom, vibracijom i drugim senzornim aspektima igračke
- Izbegavanje odeće i hrane određene teksture, preterana osetljivost na kućne aparate, vozila i sredinsku buku
- Smanjena osetljivost na toplotu, hladnoću ili bol

Ključne činjenice koje bi trebalo znati

- Senzorni problemi prisutni su u čitavom spektru i u svim uzrasnim grupama.
- Različite osobe sa autizmom mogu reagovati na preteranu senzornu stimulaciju na potpuno različite načine.
- Najčešći načini “borbe” sa neadekvatnom senzornom stimulacijom su: “isključivanje”, autostimulacija i repetitivno ponašanje, usmeravanje pažnje samo na određene stimulse itd.

LINKS AND RESOURCES:

- 📄 American Psychiatric Association (APA). (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition (DSM-5). American Psychiatric Publishing.
- 📄 Capal, J. K., Macklin, E. A., Lu, F., & Barnes, G. (2020). Factors associated with seizure onset in children with autism spectrum disorder. *Pediatrics*, 145(Supplement 1), S117-S125.
- 📄 Casanova, M. F., Frye, R. E., Gillberg, C., & Casanova, E. L. (2020). Comorbidity and Autism Spectrum Disorder. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 1273.
- 📄 Hervás, A. (2016). Un autismo, varios autismos. Variabilidad fenotípica en los trastornos del espectro autista. *Revista de Neurología*, 62(Suppl. 1), s9-s14.
- 📄 Lai, M. C., & Szatmari, P. (2020). Sex and gender impacts on the behavioural presentation and recognition of autism. *Current Opinion in Psychiatry*, 33(2), 117-123.
- 📄 Lugo-Marín, J., Magán-Maganto, M., Rivero-Santana, A., Cuellar-Pompa, L., Alvia-ni, M., Jenaro-Rio, C., ... & Canal-Bedia, R. (2019). Prevalence of psychiatric disorders in adults with autism spectrum disorder: A systematic review and meta-analysis. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 59, 22-33.
- 📄 Mannion, A., & Leader, G. (2013). Comorbidity in autism spectrum disorder: A literature review. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(12), 1595-1616.

LINKS AND RESOURCES:

- 📄 Miller, H. L., Sherrod, G. M., Mauk, J. E., Fears, N. E., Hynan, L. S., & Tamplain, P. M. (2021). Shared Features or Co-occurrence? Evaluating Symptoms of Developmental Coordination Disorder in Children and Adolescents with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-13.
- 📄 Pan, P. Y., Bölte, S., Kaur, P., Jamil, S., & Jonsson, U. (2020). Neurological disorders in autism: A systematic review and meta-analysis. *Autism*, 1362361320951370.
- 📄 Silleresi, S., Prevost, P., Zebib, R., Bonnet-Brilhault, F., Conte, D., & Tuller, L. (2020). Identifying language and cognitive profiles in children with ASD via a cluster analysis exploration: Implications for the new ICD-11. *Autism Research*, 13(7), 1155-1167.
- 📄 Tan, C., Frewer, V., Cox, G., Williams, K., & Ure, A. (2021). Prevalence and Age of Onset of Regression in Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review and Meta-analytical Update. *Autism Research*, 14(3), 582-598.
- WHO (2018). ICD-11. Retrieved from <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>

Odricanje odgovornosti

Podrška Evropske komisije za izradu ovog materijala ne predstavlja ujedno i saglasnost sa njegovim sadržajem, koji odražava isključivo stavove autora, pa se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njemu.

PARTNERI

POLIBIENESTAR
UNIVERSITAT ID VALÈNCIA

FPDA - Federação Portuguesa de Autismo

Autismo Burgos
Federación Autismo Castilla y León

FONDACIJA HILJADU ŽELJA

socialIT
software & consulting

ae **Autism**
Europe